

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Liber Quartus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

Policratici de Curialiū nugis.

statis: nullū grauius est eo/ quod aduersum ipsum corpus iustitie exercetur. Tyrānus ergo nō modo publicū crimen/ sed si fieri posset plusq̄ publicum est. Si enim crimen maiestatis omnes persecutores admittit/ q̄tomagis illā quod leges premit: que ip[s]is debent imperatoribus imperare? Certe hostem publicū nemo vlascitur/ & quisquis eum non persequitur in seipsum & in totum reipublice mundane corpus delinquit.

¶ Explicit liber tertius.

¶ Incipit prologus in librum quartum.

ARdua quidem res est p[ro]fessio veritatis/ & que incurfantibus errorum tenebris: aut negligētia profitentis frequentissime vitatur. Quid enim verum sit: quis recte examinat rebus incognitis? Notitia autem rerum eo q̄ vias nō dirigit contemptoris: iustitie aculeos exacerbabat in penam delinquentis. Est ergo primus philosophandi gradus/ genera rerum: proprietatesq̄ discutere: vt quid in singulis verum sit prudenter agnoscat. Secundus vt quisq̄ id veritatis quod ei illuxerit fideliter assequatur. Hec autem philosophantium strata illi soli peruia est/ qui de regno vanitatis proclamat in libertatem qua liberi fiunt quos veritas liberavit: & spiritui seruientes colla iugo iniquitatis & iniustitie subduxerunt. Vbi enim est spiritus dei/ ibi libertas: metusq̄ seruilis vitiiq̄ consentiens exterminator spiritus sancti est. Porro spiritus est: qui loquitur veritatē in conspectu principum: nec erubescit/ & pauperes spiritu regib⁹ a teponit aut equat: & quos sibi fecerit coherere/ docet scire loqui/ & facere veritatem. Qui vero veritatem non vult audire vel loqui: a spiritu veritatis alienus est. Sed hec hactenus/ nunc in quo tyrannus differt a principe audiamus.

¶ I. Corin. iij.

¶ Explicit prologus libri quarti.

¶ Incipit liber quartus.

¶ De differentia principis et tyranni: & quid sit princeps.
Capitulum. I.

St ergo tyranni & principis hec differētia sola vel maxima / q̄ hic legi obtēperat / & ei⁹ arbitrio populū regit cuius se credit ministrus & in reipublice muneribus exercēdis & oneribus subeūdis legis beneficio / sibi primum vēdicat locum. In eoq̄ p̄fertur ceteris / q̄ cum singuli teneantur ad singula: p̄cipi onera imminēt vniuersa. Vnde merito in eo om̄ium subditorū potestas confertur / vt in vtilitate singulorū & om̄: exquirenda et faciēda sibi ipse sufficiat: & humane reipublice stat⁹ optime disponatur: dū sunt alter alterius mēbra. In quo quidē optimam viuēdi ducē naturā segmur: que microcosmi sui. i. mūdi minoris hoīs. f. sensus vniuersos in capite collocauit: & sic ei vniuersa membra subiecit: vt omnia recte moueantur dū sani capitis sequuntur arbitriū. Tot ergo & tātis priuilegiis apex principalis extollitur & splendescit: quot & quāta sibi ipse necessaria credidit. Recte q̄dem: quia populo nihil vtili⁹ est q̄ vt principis necessitas expleatur: quippe cū nec volūtas eius iustitie iueniatur aduersa. Est ergo vt eū pleriq̄ diffiniunt: princeps potestas publica: & in terris quedā diuine maiestatis imago. Proculdubio magnū quid diuine stutis declaraf inesse principibus dū homines nutibus eorum colla submitunt: & securi plerūq̄ feriēdas prebēt cervices: & impulsu diuino quisq̄ timet quibus ipse timori est. Qd fieri posse nō arbitror: nisi nutu faciēte diuino. Oīs etenī potestas a dño deo est: & cū illo fuit semper: & est ante eū ordinate rō potestatis. Qd igitur princeps pōt ita a deo est: vt ptās a dño non recedat: sed ea vtitur per suppositā manū in omnib⁹ doctrinam faciēs demētie aut iustitie sue. Qui ergo resistit ptāti: dei ordinationi resistit: penes quē est auctoritas conferendi eam: & cum vult auferēdi vel minuiēdi eā. Neq̄ enī potētis est cū vult ferire in subditos: sed diuine dispēsationis p̄ bñplacito suo punire vel arcere subiectos. Vñ & in p̄secutione hunorū athila it̄rogat⁹ a religioso cuiusdā ciuitatē (ep̄o quis eēt: cū r̄ndisset: ego sū athila flagellū dei: venerat⁹ in eo vt scribit⁹ diuinā maiestātē ep̄us: bene (inquit) venerit minister dei: & illud. Bñdict⁹ qui venit in noīe dñi ingeminās: refatis ecclīe foribus p̄secutorē admisit. p̄ quē & affecut⁹ est martyrii palmā. Flagellū autē dñi excludere nō audebat: sciēs quia dilectus filius flagellaf: & nec ipi⁹ flagel

¶ Principis definitio.

Ad Rom. xiiij

Ibidem.

Exemplum de athila.

Matth. xxi.

Polícratíci de Curialíū nugis.

li esse nisi a dño ptatem. Si itaq; adeo venerabilis est bonis potestas etiã in plaga electorū / quis eam nō veneret que a dño instituta est / ad vindictã malefactorū / laudẽ vero bonorū & legibus deuotione prõptissima famulaf? Digna siquidẽ vox est. vt ait impator maiestate regnantis / se legibus alligatū principẽ p̄fiteri: quia de iuris auctoritate p̄cipis pendet auctoritas. Et reuera maius impio est / submittere legib⁹ principatū: vt nichil sibi princeps licere opinetur quod a iustitie equitate discordet.

¶ Quid lex. et q̄ princeps licet sit legis nexibus absolutus: legis tamen seruus est et equitatis / geritq; personam publicaz: & innocenter sanguinem fundit.

Capitulū. II.

M Ec in eo sibi principes detrahi arbitrentur: nisi iustitie sue statuta p̄ferenda crediderint iustitie dei: cui⁹ iustitia in euū est: & lex eius equitas. Porro equitas vt iuris p̄iti asserūt reꝝ conueniẽtia est: que cūcta coequiparat ratione: & in paribus rebus paria iura desiderat / i omnes equabilis: tribuens vnicuiq; quod suū est. Lex ño eius iterpres est: vtpote cui equitatis & iustitie volūtas inotuit. Vnde & eã oim reꝝ diuinarū & humanarū cõpotem esse crisipp⁹ asseruit. Ideoq; prestare omnibus bonis & malis et tam rerū q̄ hominū principem et ducẽ esse. Cui papinianus vir quidẽ iuris experientissim⁹ & demosthenes orator p̄potens videtur suffragari: & omniū hominū subiicere obediẽtiam: eo q̄ lex omnis / inuẽtio quedam est & donū dei: dogma sapiẽtium / correptio volūtariorū excessuū: ciuitatis cõpositio / & totius criminis fuga: fm quã decet viuere oēs qui in politice rei vniuersitate versantur. Oēs itaq; necessitate legis seruãde / tenẽtur astricti: nisi forte aliquis sit cui iniquitatis licentia videatur indulta. Princeps tamen legis nexibus dicitur absolutus: nō quia ei iniqua liceant / sed quia is esse debet qui nō timore pene / sed amore iustitie / equitatẽ colat / rei publice procuret vtilitatẽ / & in oibus aliorū cõmoda p̄uate p̄ferat volūtati. Sed quis in negociis publicis loquet de principis volūtate cum in eis nil sibi velle liceat nisi quod lex aut equitas p̄suadet: aut ratio cõmunis vtilitatis indicit? Eius nãq; volūtas in his vim debet habere iudicii: & rectissime quod ei placet in talibus legis habet vigorẽ / eo q̄ ab eq̄tatis mēte / eius sententia nō discordet. De vultu tuo (iq̄t) iudiciū meū p̄deat: oculi tui videant equitatem. Iudex enī incorrupt⁹ est: cui⁹ snia ex cõtemplatiõe assidua imago est equitatis. Publice ergo vtilitatis minister: & equitatis seruus / est princeps: & in eo personam publi-

l. de legib⁹. l. digna vox.

ps. cxviii. Equitas qd̄ ē.

l. iustitia. ff. de iustitia et iu. ff. de legi. l. ij.

ff. de legi. l. ij. In p̄ed. l. ij. ff. de legi.

Sumit. ff. de legi. l. ij. et ij.

ff. de legibus. l. princeps.

l. ij. ff. de p̄stitu. principum. ps. xvi.

eam gerit: ꝑ omniū iniurias & dāna: sed et crimina oīa/ equita
te media punit. Virga quoq; eius & baculus/ adhibita modera
tione sapientie/ contractus oīm & errores ad viā reducit equita
tis: vt merito ptāti spiritus congratuletur dicens. Virga tua & ꝑs. xxiij.
baculus tuus ipā me consolata sunt. Sed & clypeus eius fortis q
dem: sed infirmorū clypeus est: & qui malignatiū iacula ꝑ inno
cētibus potēter excipiat. Officiū quoq; eiꝑ illis qui minimū ꝑs
sunt plurimū ꝑdest: & illis q nocere desiderant plurimū aduersa
tur. Nō ergo sine causa gladiū portat quo innocēter sanguinem
fundit: vt tamē vir sanguinū nō sit: & homines frequenter occi
dat vt nō incurrat nomen homicidii/ vel reatū. Si enim magno
creditur augustino: dauid vir sanguinū dicitur est/ nō ꝑpter bella ꝑs. viij.
sed ꝑpter vriam: & samuel nusq; vir sanguinū aut homicida scri
bit/ licet agag pinguissimū regē amalech interfecerit. Hic siq; dē ꝑs. xv.
gladius est colūbe que sine felle rixat: sine iracundia ferit: & cū
dimicat nullā oīmō concipit amaritudinē. Nā sicut lex culpas
ꝑsequitur sine odio ꝑsonarū: ita et princeps delinquentes rectif
sime punit: nō aliquo iracundie motu: sed mansuete legis arbi
trio. Nā & si suos ꝑiceps videatur habere lictores: ipse aut solꝑ
aut ꝑcipuꝑ credēdus est lictor: cui ferire licitū est ꝑ suppositaz
manū. Vt enī ad stoicos accedamꝑ q causas noīm diligētius in
uestigant: lictor dicitꝑ quasi legis ictor. eo ꝑ ad ipsiꝑ spectat offi
ciū ferire quē lex iudicat feriendū. Vñ & atiq; tus officialibꝑ quo
rum manu iudex nocētes punit: cū reo gladius imineret: obtē
pera legis arbitrio dicebatur: vel legem imple. vt rei tristitiam
mitigaret vel mansuetudo verborum.

¶ Q ꝑiceps minister ē sacerdotum: & minor eis. & quid sit
in ministerium principatus fideliter gerere. Capitulū. III.

Hinc ergo gladiū de manu ecclesie accipit ꝑiceps cū
tū ipsa gladiū sanguinis oīmō nō habeat. habet tñ
& istū: sed eo vtitur ꝑ principis manū: cui cohercēdo
rū corporꝑ contulit potestātē: spūaliū sibi i ꝑōtificibꝑ:
auctoritate reseruata. Est ergo princeps sacerdotii quidem mi
nister: & qui sacrorum officiorum illam partem exercet: que sa
cerdotii manibus videtur indigna. Sacrarum nāq; legum om
ne officium religiosum et pium est. Illud tamen inferius quod
in penis criminum exercetur: & quandam carnificii representa
re videtur imaginem. Vnde et Constantinus Romanorum
fidelissimus imperator: cum sacerdotum consilium niceam cō
uocasset. Nec primum locum tenere ausus est: nec se ꝑsbyte

ꝑs. viij.

ꝑs. xv.

Hō colūbum
felle carere.
Legū persecu
tio qualis est.

Lictor vñ dē.

habet. x. q. s.
sacerdotibus.

Polícratici de Curialiū nugis.

rorum immiscere confessibus: sed sedem nouissimam occupauit. Sententias vero quas ab eis approbatas audiuit ita ueneratus est: ac si eas de diuine maiestatis sensisset emanasse iudicio. Sed & libellos inscriptionū quos ad inuicē conceptos sacerdotū crimina continentes imperatori porrexerāt: suscepit quidē clausosq; reposuit in sinu suo. Cū autē eosdē ad charitatem & concordiam reuocasset: dixit sibi tanq̄ homini: & qui iudicio subiacet sacerdotū/illicitū esse deorū examinare causas/ qui non possunt nisi a solo deo iudicari libellosq; quos receperat nō inspectos dedit incendio/patrum ueritas crimina vel conuicia publicare/& cham reprobī filii maledictiōem incurre re: qui patris uerēda nō textit. Vnde & in scriptis nycolai romani pontificis/ idē dixisse narratur. Vere si ppriis oculis uidissem sacerdotem dei aut alium quem eorū qui monachico habitu circūamicti sunt peccantem: clamydē meā explicarē:& cooperirē eū ne ab aliquo uideretur. Sed & theodosius magnus imperator ob meritam noxā nō tamen eotenus grauem a sacerdote mediolanensi a regalium usū & insignibus imperii suspensus est:& indictam sibi penitentiā homicidii/patiēter & solēniter egit. Profecto ut doctoris gētū testimonio utar/ maior ē qui benedicit/q̄ qui benedicitur:& penes quē est conferende dignitatis auctoritas: eum cui dignitas ipsa confertur/honoris priuilegio antecedit. ¶ Porro de ratione iuris/eius est nolle cuius est uelle:& eius est auferre qui de iure conferre potest. Nonne samuel in saulem ex causa inobedientie depositionis sniam tulit:& ei in regni apicem humilē ysai filium subrogauit? Si uero constitutus princeps susceptū ministeriū fideliter gesserit tantus ei honor exhibendus est & reuerentia tāta/quātū caput oībus mēbris corporis antecellit. Gerit autē fideliter ministeriū/cū sue conditionis memor/ uniuersitatis subiectorū se psonā gerere recordat:& se non sibi suam uitā: sed aliis debere cognoscit:& eam illis ordinata charitate distribuit. Totum ergo se deo debet/plurimū sue patrie/multum parentibus & propinquis. extraneis minimū/non nihil tamen. Sapientibus ergo & insipientibus debitor ē: pusillis & maiorib⁹. Que quidem inspectio communis est omnium prelatorū: & eorum qui spūaliū curam gerunt/& qui secularem iurisdictionem exercent. Vnde et melchisedech quē primū scriptura regē itroducit & sacerdotē ut ad presēs mysterium taceatur quo pfiguratur xp̄m qui in celis sine matre & in terris sine patre nat⁹ ē: ille inq̄ nec patre nec matrē legitur habuisse: nō q̄ utroq; caruerit: s; q̄a regnū

Genes. ix.
hoc habetur.
xxvj. distinc. in
scripturis.

Quod dicitur hic de
theodosio su-
mi potuit xxvj
dist. duo sunt.

Hebre. viij.

ff. de regu. iur.
leius.

j. Regū. xvj.

Quid deo de-
bet. qd patrie
qd parentib⁹.
qd extraneis.

Genes. xiiij.

Ad Hebre. viij

& sacerdotiū de ratione non pariunt caro & sanguis/ cū in altero
 utro creando parentum respectus citra virtutū merita preualere
 non debeat: sed salubria subiectorū fideiū vota. Et cū alterutri⁹
 culminis apicem conscenderit: quis obliuisci debet & affectū car
 nis: & id solū agere quod subditorū sal⁹ exposcit. Subiectis itaq;
 pater sit & maritus/ aut si teneriorem nouerit affectionem vta
 tur ea. Amari magis studeat q̄ timeri/ & se talē illis exhibeat/
 vt vitam eius ex deuotione p̄ferant sue: & icolumitatē illi⁹ quā
 dam publicam reputent vitā. Et ei tunc oīa recte pcedēt: & pau
 corū stipatus obsequio p̄ualebit si opus est aduersus innumera
 biles. Fortis etenī est vt mors dilectio: & cuneus quē funiculi a
 moris constringūt non facile numpitur. ¶ Dorenses cū atheniē
 sibus pugnaturi de euentu prelii oracula consuluerūt: respōsum
 est superiores fore nisi regē atheniensīū occidissent. Cū ventum
 esset in bellū: militibus ante oīa regis custodia precipitur. Athe
 niēsis eo tpe rex codrus erat: qui responso dei et preceptis ho
 stiū cognitis/ mutato regis habitu sarmēta collo gerens: castra
 hostiū ingreditur. Ibi turba obsistentiū a milite quē falce percuss
 serat iterficiē. Cognito regis corpore dorēses sine p̄lio discedūt.
 atq; ita atheniēses/ virtute ducis p̄ salute patrie morti se offerē
 tis/ bello liberantur. ¶ Item ligurgus in regno suo decreta con
 stituens/ populū in obsequia principū/ p̄ncipes ad iustitiā ip̄iorū
 firmavit/ auri argētiq; vsū & oīm scelerū materiā sustulit. Sena
 tū custodiā legū/ populo subeligendi senatū/ potestatem dedit.
 Statuit ḡginē sine dote nubere: vt eligerentur vxores non pecu
 nia. Maximū honorē p̄ gradu etatis senum esse voluit: nec sane
 vsq; terre locū honoratiōrē senectus habet. Deinde vt eternitatē
 suis legibus daret/ iureiurando obligat ciuitatē nihil eos de legi
 bus eius mutatuos anteq̄ reuerteretur. Proficiscitur aut̄ cretā:
 ibi p̄petuū exilium egit: abiciq; moriens ossa sua in mare iussit:
 ne relatis lacedemonē solutos se religione iurisiurādi in dissol
 uendis legib⁹ arbitrarētur. ¶ His quidē exemplis eo libentius
 vtor/ q̄ apostolū paulum eisdē vsū dum atheniensibus predi
 caret inuenio. Studuit predicator egregius iesum xp̄m: & hunc
 crucifixū sic mētibus eorū ingerere: vt per ignominiā crucis/ li
 berationū multorū exēplo gentilium puenisse doceret. Sed &
 ista persuasit fieri non solere nisi in sanguine iustorū: & eorū qui
 populi gererent magistratū. Porro ad liberationē omniū simul
 iudeorum & gentiū nemo sufficiens potuit iueniri: nisi ille cui in
 hereditatē date sūt gentes: & p̄finita est omnis terra possessio

Cantico. viij.
 Ecclesiastes. iij.
 Dorenses.

Codrus rex
 atheniensis.

Ligurgus.

Mō pulchra
 de beato pau
 lo in exaltatio
 ne fidei chri
 stiane.

eius. Hunc autem aliū esse non posse q̄ filium omnipotētis dei
 assenit/cū preter deum/gentes & terras omnes/nemo subege-
 rit. Dū ergo sic crucis ignominiā predicaret vt gētiū paulatim
 euacuetur stultitia:sensim ad dei verbū deiq̄ sapientiā:& ipsū
 etiam diuine maiestatis soliū/xbū fidei/& linguam predicationis
 euexit. Et ne xtus euangelii sub carnis ifirmitate uilesceret/
 a scandalo iudeorū/gentiūq̄ stultitia/opera crucifixi que ī fame
 testimonio roborabantur exposuit:cū apud omnes constaret q̄
 ea non posset facere nisi deus. Sed quia multa in vtrāq̄ partem
 crebro fama mētitur:ip̄am iurabat famā q̄ discipuli illi⁹ maio-
 ra faciebant:dū ad vmbra discipuli a quacūq̄ infirmitate sanabā-
 tur egroti. Quid multa? Astutias aristotelis:crisippi acumina
 oīmq̄ philosophorū tendiculas/resurgens mortuus confutabat.
 Decios duces romanorum se pro suis exercitibus deuouisse per
 celebre est. Iulius quoq̄ cesar dux inquit qui non laborat vt mili-
 tibus carus sit/militē nescit amare:nescit hūanitatē ducis in ex-
 ercitu aduersus hostes esse. Idē numq̄ dixit militibus. Ite huc: sed
 venite. Dicebat enī quia p̄cipatus cū duce labor videtur/militi-
 bus minor. Preterea voluptas corporis eodē auctore vitanda ē.
 Aiebat enī in bello corpora hominū gladiis/in pace voluptati-
 bus vulnerari. Senserat enim gentiū triūphator/voluptatē nul-
 lo modo tā facile superari q̄ fuga:eo q̄ ip̄m qui gētes domuerat/
 veneris nexibus innodauit mulier impudica.

¶ Q̄ diuine legis auctoritate constat principē legi iustitię esse
 subiectum.

Capitulum. IIII.

Sed quid ad emendicata gentiū exempla decurro: que
 tū plurima sunt cū rectius quisq̄ possit ad faciēda le-
 gibus q̄ exēplis vrgeri? At ne ip̄m principē vsq̄ quaq̄
 solutū legibus opineris/audi quā legem imponat p̄n-
 cipibus rex magnus sup omnē terrā/terribilis & qui aufert sp̄i-
 tū principū. Cū (inquit) ingressus fueris terrā quā domin⁹ deus
 dabit tibi & possederis eam/habitauerisq̄ in illa & dixeris/ con-
 stituā sup me regē sicut habent oēs per circuitū nationes/ eū cō-
 stitues quē dominus deus tuus elegerit de nūero fratru tuorum
 Nō poteris alteri⁹ gētis hoīem regē facere: q̄ nō sit frater tuus.
 Cūq̄ fuerit cōstitut⁹ nō multiplicabit sibi equos nec reducet po-
 pulū in egyptū/eqtat⁹ nūero subleuat⁹: p̄sertim cū dñs preceperit
 vobis: vt nequaq̄ per eandē viā ampli⁹ reuertamini. Non ha-
 bebit vxores plurimas q̄ afficiāt aiām eius: neq̄ argēti & auri ī
 mēsa pondera. Postq̄ autē sederit in solio regni sui describit sibi

ps. xlvj.
 ps. lxxv.
 Deutero. xvij.

Deuteronomiū legis huius in volumine accipiens exemplar a sacerdotibus leuitice tribus: & habebit secū. Legetq; illud omībus diebus vite sue vt discat timere dñm deū suum: & custodire vba / & cerimonias eius que in lege p̄cepta sūt. Nec eleuetur cor eius in superbiā super fratres suos: neq; declinet in partē dexterā vel sinistram: vt longo tempore regnet ipse & filius eius sup israel. Nunquid queso nulla lege artatur quem lex ista p̄stringit? Hec utiq; diuina est & impune solui non potest. Singula verba eius si sapiant in auribus principū tonitrua sunt. Taceo de electione & forma eius: que in principis creatione exigitur. Viuē di formulā que ei prescripta est: mecū paulisper attende. Cū inqt furit constitutus qui totius se populi fratrem religionis cultu & affectu charitatis pfiteatur: nō multiplicabit sibi equos quorū numero sit subditis onerosus. Equos equidē multiplicare est: plures q̄ ipsa necessitas exigat vane glorie causa / vel erroris alterius cōgregare. Multum enim & parū si paripateticorū principem sequimur legitime quantitatis diminutionē in singulis renum generibus significant vel excessum. Licebit ne ergo canes multiplicare volucres ve rapaces / aut trices bestias / aut quelibet portēta nature cui equorū qui ad militiā necessarii sunt: & vsum totius vite ex quantitate legitima prefinitus est numerus? Nā de histrionibus / & mimis / scurris / & meretricibus / lenonib⁹: & hmōi prodigiis hominū / que principē oportet potius exterminare q̄ fouere: non fuit in lege mentio facta / que quidē omēs abhominations istas nō modo a principis aula excludit: sed eliminat a populo dei. Equorū nomine totius familie & impedimentoꝝ oīm necessarius intelligitur vsus: cuius legitima quantitas est quā ratio necessitatis aut vtilitatis exposcit. Ita tñ vt vtile & honestū coequetur: & ciuilitas p̄scribat honestis. Philosophis enī iā pridē placuit perniciosiore nullā esse opinionē illoꝝ opinione q̄ vtile separant ab honesto: & sententiā verissimā & vtilissimā esse honestū & vtile in se vsq; quaq; p̄uerti. Plato (vt ferūt hystorie gentiū) cū vidisset dionysiū sicilie tyrannū corporis sui septū custodibus: quod tantū inquit malū fecisti / vt a tā multis necesses habeas custodiri? Hoc utiq; p̄ncipem nō oportet / qui officiis ita sibi omnium vincit affectus vt quisq; subditus pro eo periculis imminentibus caput opponat: cum etiam vrgente natura se pro capite soleant membra exponere. & pellē pro pelle & cūcta que habet homo ponat pro anima sua. ¶ Sequitur nec reducet populum in egyptum equitatus numero subleuatus. Magna si

Cōtra principū pompas & voluptates.

De equis.

De canibus.
De volucrib⁹
rapacibus.
De bestiis trucibus.
De histrionib⁹.
De mimis.
De scurris.
De meretricibus & lenonib⁹.

Platonis verbum ad dionysium tyrannum custodibus septem.

Job. 15.

quidem diligentia precaendum est omni qui i sublimitate cōstituitur/ne inferiores corrupat exemplis & abusione rerum & per superbie aut luxurie viam/ad confusionis tenebras reducat populum. Frequens est enim vt subditi superiorū vitia imitentur:qa magistratui popul⁹ studet eē pformis:& vn⁹ qsq; libēter appetit in quo aliū cernit illustrem. Celebre est illud versificatoris egregii:sensum & verba magni theodosii exprimentis. In cōmune iubes si quid cēses ve tenendū. Primus iussa subi:tūc obseruantior equi. Fit populus/nec ferre negat: cū viderit ipm auctorē parere sibi. Componitur orbis/regis ad exemplū. Nec sic inflectere sensus humanos edicta valēt/q̄ vita regentis. Mobile mutatur semp cū principe vulgus. Verū singulorū facultates nequaq; copiis oīm adequātur. De loculis ppriis quilibet sumit:at potestas de archa publica vel ciuilio haurit. Que si forte defecerit:ad singulorū recurrit facultates. At qui priuatū quēq; suis necesse est esse contentum. Que si fuerint attenuata q nūc potētis appetebat fulgorē paupertate sordidus/confusionis sue tenebras erubescit. Inde etiam lacedemoniorū decreto/potestati bus in vsu publicorū bonorū pcitas idicta est:dū tñ hereditariis ita & his que pinguiorū fortuna accedūt cōmuni iure vti liceat. ¶ Qz principē castū esse oportet & auariciā declinare. Ca. V. Diecit lex. Nō habebit vxores plurimas que afficiāt animā eius. Licitū quidē fuit quandoq; in populo dei vt ppagande sobolis gratia & fidelē populū dilatādi/plures quis sortiretur vxores. In exemplū licētie hui⁹ occurrūt patriarche:cū fara vsa sit iure suo:corpe. f. abrahe in vtero alieno ancille ministerio de viro suscipiens filiū ysmaelē Iacob quoq; sororū sibi duplicato coniugio: fecūdas earūde ācillas asciiuit. At qui reges ppetue prohibitiōis laqueus tenet & a pluriū vxorū amplexibus arcet:& cum in aliis/plures vnus eē licitum fuerit/in regibus ppetuo vt vna vnus sit obtinet. Nunqd fornicari vel adulterari/stuprū ve licet cōmittere cū pluribus/cū nec etiam generis multiplicandi causa aut pcreandi heredis: liceat vxoribus amisceri? Quomodo supra/adulteria: aut qualeslibet fornicationes punit potestas: eisdem subiecta criminib⁹? Nec vxores dauid quisq; obiiciat/qui forte in hoc sicut & in multis aliis speciali priuilegio gaudet:licet facile concesserim / q & ipse in hac pte deliquerit. Sane eum affectus ille vxori⁹ pditiōe & homicidio in adulteriū impedit. Nec in illius excusatione laboro qui pphetica conuentus & conuictus parabola/seipm virū

Theodosi⁹.

Decretū lacedemoniorū.

Deutero. xvij.

De sarra/abraham/r ysmaelē.
De Jacob.

ij. Regū. xj.
De vxoribus dauid.

ij. Regū. xij.

mortis esse respondit. Habes itaq; regē cum regibus delinquentem/ & vtinā cum penitente peniteant & fateantur cū confitente culpam: & satisfaciētes cū satisfaciēte reuertantur ad vitā. Ipsam quoq; sapientiam salomonis mulierum infatuauit amor.

C Sequitur/ ne habebit argenti & auri in mensa pondera. Eant nunc & domino prohibente argētum sibi & aurū thesaurizēt facientes ex calumnia questum/ de paupertatibus aliorum abundantiam querāt: de rapinis diuitias/ & singularem sibi beatitudinem statuunt in calamitate multorū. Sed copiam salomonis obiicit aliquis. Esto/ principem locupletem fieri nō prohibeo/ s; auarum. Nonne aurum & argentum tempore salomonis viluerunt? Non utiq; viluissent si eorū immensa pondera & q̄vsum excederent sibi rex cupidus conguessisset. Potuerat ea in terra fodiens quo cariora fierent humanis vsibus subtrahisse. Apud petroniū trimalchio refert fabrum fuisse qui vitrea vasa faceret tenacitatis tante vt non magis q̄ aurea vel argentea frangerentur. Cum ergo fialam huiusmōi de vitro purissimo & solo vt putabat dignā cesare fabricasset/ cum munere suo cesarē adiens admissus est. Laudata est species muneris/ commendata manus artificis: acceptata est deuotio donantis. Faber nō vt ammiratio nē intuentiū verteret in stuporē: & sibi pleniq; conciliaret grām imperatoris/ petita de manu cesaris fialā recepit: eāq; validiq; percussit in pavimentū tāto impetu vt nec solidissima et p̄stātissima eris materia illesa maneret. Cesar autē ad hec nō magis stupuit q̄ expauit. At ille de terra sustulit fialā q̄ quidem non fracta erat: sed collisa/ ac si eris substantia vitri speciem induisset. Deinde martiolum de sinu proferēs/ vitium correxit aptissime: & tanq̄ collisum vas ereum crebris ictibus reparauit. Quo facto se celus iouis tenere arbitratus est eo q̄ familiaritatem cesaris/ & ammirationē omniū se p̄meruisse credebat. Sed secus accidit. Quesiuit enim cesar an alius sciret hanc conditurā vitreorū. Qd̄ cum negaret/ eum decollari precepit impator dicens: quia si hoc artificiiū innotesceret/ aurū et argētum vilesceret quasi lutū. An vera sit relatio & fidelis incertū est/ & de facto cesar/ diuersi diuersa sentiunt. Ego vero sapientiorum nō preiudicans intellectui: deuotionē potentis artificis male remuneratā arbitror: & inutiliter humano generi prospectū/ cum ars egregia deleta sit vt fomes auaricie/ pabulū mortis/ cōtentionū preliorūq; causa pecunia/ pecunieq; materia sentiretur in precio qd̄ sine diligētia hominis fuerat habitura/ cum sine se esse non possit qui rerum pre

iii. Regū. vj. & sequētib?

De fabro q̄ fecit & obtulit cesari fialam vitream nō frangibile/ et eius remuneratiōe

Policratici de Curialiū nugis.

De decreto ligurgi in lacedemonia.
Pythagore doctrina.

cium est. Vtiq; in precio precium nunc est dat census honores. Census amicitias paup vbiq; iacet. Longe vtilius quidā omnē materiā iurgiorū: & causam odii a suis rebus publicis exterminare studuerūt vt causa deficiente effectus malicie euanesceret. Quale est decretum ligurgi apud lacedemonios: & in antiqua grecia que nūc pars ventalie est: famii doctrina pictagore qui cōstitutionum suarum robore & virtute traditur totā seruasse italiā. Vtinam aurum cum argēto vilescat: dum sit sola virtus in precio: & illa quorum vsum optima dux viuendi natura cōmedat. Pauper itaq; nō iacebit/nec diues solius pecunie bñficio honorabitur dum vnusquisq; sui ipsius dote in precio erit vel vilescet. Porro quedam a se/quedā ab aliorū opinione habēt p̄cii dignitatem. Panis siquidem aut victualia que in alimentis aut indumentis necessariis constant dictante natura sunt vbiq; terrarū in precio. Que sensus oblectāt naturaliter oībus grata sūt. Quid multa? Que nature sūt/nō modo eadē s; vigēt apud oēs. Que opinionis arbitriū sequūtur incerta sūt/& sicut ad placitū sūt ita & ad placitū euanescūt. Nō fuerat ergo timēdū ipatori ne materia cōmerciorū deficeret:cū etiā adhuc apud illos venaliciū frequēs sit q; pecuniā nō nouerūt. Scio equidē tāte sapiētie fuisse salomonē: vt nūq; timuerit/ne aurū & argentū vilesceret posteris quorū naturam videbat esse famelicā & p parte maxima nihil aliud q; pecuniam esurire. Vnde p inspiratā sapiētiam hanc rubiginē rex contēpsit egregius: vt ad contēptū pecunie sui ipsius exēplo posteros inuitaret. Preterea esse regem expedit copiosū ita tamē vt diuitias suas populi reputet. Non habebit diuitias quas nomine possidet alieno/nec sibi priuata erūt bona fiscalia que publica confiteēt. Nec mirū cū nec ipse suus sit/sed subditorū. ¶ Q; debet legem dei habere pre mēte & oculis semper. & peritus esse in litteris:& litteratorū agi cōsiliis. Caplm. VI.

Dostq; autem sederit i solio regni sui describet sibi deuteronomiū legis huius in volumine. Ecce quia princeps nō debet esse ignarus iuris/& licet multis priuilegiis gaudeat/nec militie p̄textu legē dñi pmittitur ignorare. Describet ergo deuteronomiū legis. i. secundam legē in volumine cordis vt sit lex prima quā littera ingerit/secunda quam ex ea mysticus intellectus agnoscit/ prima siquidē scribi potuit lapideis tabulis/sed secunda non imprimitur nisi in puriore intelligentiā mentis. Et recte in volumine deuteronomiū scribitur quia sic apud se sensum legis princeps reuoluit/q; ab oculis eius

littera nō recedit. Et sic quidē insistit littere vt nequaquā ab intel-
lectus discordet puritate. Littera nāq; occidit spiritus viuificat: *ij. Corin. iij.*
& penes ipsum humani iuris & equitatis/ media interpretatio
necessaria & generalis extat. Accipiens (inquit) exēpla a sacer-
dotibus leuitice tribus/recte quidem omnium leguz inanis est
censura/ si non diuine legis imaginem gerat. & inutilis est con-
stitutio principis/ si non est ecclesiastice discipline conformis.

Qz & xpianissimum non latuit principem qui legibus suis indi-
xit/ ne dedignentur sacros canones imitari. Et non modo sacer-
dotum exemplaria peti precipit/ sed ad leuiticam tribū mutua-
di gratia principem mittit. Sic enim legitimi sacerdotes audi-
endi sunt/ vt reprobis et ascendentibus ex aduerso/ omnem vir-
iustus claudat aditum. Sed qui sunt sacerdotes leuitice tribus?
Illi utiq; quos sine auaritie stimulis/ sine ambitionis impulsu/ si-
ne affectione carnis & sanguinis lex in ecclesiā introduxit. Nō
autem lex littere que mortificat/ sed spiritus q̄ in sanctitate mē-
tis/ mundicia corporis/ fidei sinceritate/ & operibus charitatis/
viuificat. Sicut enim vmbatilis lex/ & gerens omnia figurali-
ter sacerdotes in singularitate carnis & sanguinis preelegit: sic
postq̄ cessantibus vmbis/ veritas patefacta est/ & iustitia de ce-
lo prospexit: quos vite commendat merituz/ & bone opinionis
odor & vnitas fidelium/ aut prelatorum prouidens diligentia/
in opus ministerii segregauit: spiritus applicat ad leuiticam tri-
bum/ & legitimos instituit sacerdotes. Adicitur/ & habebit
secum/ legetq; illud omnibus diebus vite sue. Attende quanta
debeat esse diligentia principis in lege domini custodienda: qui
eā semper habere/ legere precipitur/ & reuoluere: sicut rex regū
factus ex muliere/ factus sub lege/ omnem impleuit iustitiaz le-
gis/ ei non necessitate/ sed voluntate subiectus: quia in lege vo-
luntas eius: & in lege domini meditatus est die ac nocte. Qz si
ille in hac parte non creditur imitandus/ qui non regum gloriā:
sed fidelium amplexus est paupertatē/ & indutus forma seruili re-
clinatorium capiti nō quesuit in terris/ & interrogatus a iudice
regnum suum de hoc mundo non esse confessus est: pficiāt vel
exempla regum illustriū: quorū memoria in benedictione est.
Procedāt ergo de castris israel dauid/ ezechias & iosyas & cete-
ri q̄ in eo sibi regni gliaz cōstare credebāt: si dei querētes gloriā:
se & subditos diuine legis nexib⁹ innodarēt. Et ne illorū remota
videāt exēpla: & ex eo seq̄nda min⁹ q̄ a lege eorū & ritu opū &
religiōis cultū & fidei/ pfessiōe aliquātisp̄ videmur abscedere: l3

Mō de progat-
tius legis diui-
ne et canonicē
sc3 ciuile legē.

Hebre. x. Jo. f.
ps. lxxxiiij.

Ad gala. x.
ps. i.

Philip. ij.
Luce. ix.
Joan. xvij.

Polícraticí de Curialiū nugis.

Ps. lxxxiiij.

vt. l. de legi. l.
leges sacratissí-
sime.

Justinian^o et
leo leges spar-
sas redigerūt
in vñū.

Theodosi^o im-
perator q̄liter
obediuit Am-
brosio medio-
lanensi.

Sapiētíe. vij.

nobis & illis eadem fides sit: ita tamen vt quod illi futurū expe-
ctabant: nos ex pte magna gaudeamus & veneremur expletū/
abiectis tm̄ vmbri figurarum / ex quo veritas de terra orta est /
& in conspectu gentiū reuelata. Ne inq̄ illorū quasi aliena aut p-
phana contēnantur exempla / constantinus noster / theodosius /
iustinianus / & leo / & alii xp̄ianissimi principes / principē possūt
instruere xp̄ianū. In eo nāq̄ precipuam operā dabāt vt sacratis-
sime leges que constringunt omniū vitas scirentur & tenerētur
ab hominibus / nec illarum esset quisq̄ ignarus / nisi aut publica
utilitate / erroris dispendium cōpensaret / aut miseratione etatis
aut sexus infirmitate / legitime acerbitatis euitet aculeos. Illo-
rum itaq̄ gesta / virtutum incitamenta sūt: verba quot sunt: tot
institutiones morū. Deniq̄ vitam vitis subiugatis et captiuas
tis / quasi arcum triumphalem consecratum posteritati / magni-
fice virtutis titulis erexerunt fidei confessione predicantes in
omnibus / quia non manus nostra excelsa sed dominus fecit hec
omnia. Et quidem constantinus romana ecclesia fundata & do-
tata (vt cetera eius taceantur egregia) benedictiōe perpetua in-
signis est. Iustinianus & leo qui fuerint / ex eo claret q̄ totum or-
bem sacratissimis legibus enucleatis quasi quoddam templum
iustitie sacrare studuerunt. Nam de theodosio quid dicam? quē
isti virtutis habuerunt exemplar: & ecclesia dei ob religionis &
iustitie venerabilem notā / & sacerdotibus patientissime tamen
& humillime indignantem nō mō vt impatorem venerata est:
sed vt antistitem qui leges tulerat q̄ patienter tulit sententiā sa-
cerdotis mediolanensis. Et ne sententiam emolliti presbyteri &
principibus applaudētis fuisse teneram putes a regaliū vsu sus-
sensus est princeps / exclusus ab ecclesia & penitentiā coact^o est
explere solemnē. Sed quid eum tāte necessitati subiecerat? Vo-
luntas utiq̄ subiecta iustitie dei: & legi eius vsq̄ quaq̄ obtēpans
Et nisi que metrica leuitate scribūtur duxeris habenda contem-
ptui ex his quibus filiū instruit & apud claudianū quis ipse ī sa-
crario morū extiterit paucis agnosces. Ceterū cum p̄misse legis
vba reuoluo / singula mihi vidētur onusta / & quasi spiritu intel-
ligētē secundata / menti occurrunt. Habebit ergo inquit secū le-
gem / puidēs ne ad dānatiōem suam cū eam habere necesse sit /
habeat contra se. Potentes etenim potēter tormenta patientur.
Et adiecit. Legatq̄ illud. Legē siquidē habere in mantica parū
pdest nisi fideliter custodiatur in aīa. Legē da ergo est omnib⁹
diētus vite sue. Ex q̄bus liquido cōstat q̄ necessaria sit p̄ncipib⁹

peritia litterarū qui legē dñi quotidie reuoluere lectiōe iubent.
 Et forte q̄ sacerdotes legem quotidie legere iubeant nō frequē
 ter inuenies. Princeps nō quotidie legit & cūctis dieb⁹ vite sue.
 Quia qua die nō legerit legē/ei nō dies vite sed mort⁹ est. Hoc
 utiq; sine difficultate illitterat⁹ nō faciet. Vñ & in litteris quas
 regē romanorū ad francorū regem transmisse recolo: q̄b⁹ hor-
 tabatur/ vt liberos suos liberalibus disciplinis institui pcuraret:
 hoc iter cetera eleganter adiecit/ quia rex illitterat⁹ est q̄si a sin⁹
 coronatus. Si tamen ex dispensatione/ ob egregie virtutis me-
 ritū principē contingat esse nō litteratū eundē agi litteratorum
 cōsiliis vt ei res recte procedat necesse est. Assistant ergo ei na-
 than ppheta & sadoch sacerdos/ et fideles filii pphetarū/ qui eū
 a lege dei diuertere nō patiātur/ & quā ipse oculis animo nō ostē-
 dit/ linguis suis introducant quasi quodā auriū hostio litterati.
 Legat itaq; mens principis in lingua sacerdotis: & quicq̄d egre-
 giū videt in moribus/ quasi legē dñi veneret. Nā vita & lingua
 sacerdotū quasi quidā vite liber est ī facie populorū. Eo forte spe-
 ctat q̄ exemplar legis a sacerdotibus leuitice tribus iubetur as-
 sumi/ quia predicatione eorū debz positas cōmissi magistratus
 gubernacula moderari. Nec ex ps oīno lectiōis ē/ q̄ & si ipse non
 legit que legūtur ab aliis fideliter audit. Qui vero neutrū facit
 quō incrementū precepti qd̄ p̄cipitur fideliter adimplebit⁹. Con-
 cursus nāq; desiderabiliū omniū sapientie accessio est. Ptholo-
 meus ad cumulū beatitudinis nōne sibi deesse aliquid credidit
 donec assitis septuaginta interpretibus licet gentilis esset legeꝝ
 domini grecis communicauit⁹. Nihil enim refert an̄ interptes
 in eadē cellula clausi cōtulerint an̄ pphetauerit in diuersis dum
 cōstet regē in veritatis inquisitione sollicitū legē dñi in greciā tra-
 iecisse. In actis noctibus legisse me memini q̄ cū philippi ma-
 cedonis morū legantur in signa/ inter cetera litteratoriū studiū
 quasi belli negocia/ & victoriarū triūphos liberalitatē mēse/ hu-
 manitatis officiū & quecūq; lepide comicūq; dicta sūt colorauit.
 Verū & hoc ipsum in quo se aliis excellentiore nouerat: quasi bo-
 norū hereditariorū fundamentū ad vnicū quē sperabat regni &
 felicitatis futurū heredē/ transmittere curauit. Ob hanc causam
 eplā eius destinata aristoteli nup̄ nati alexādri/ vt sperabat ma-
 gistro visa est exscribēda. Est igitur concepta ad hanc ferme sen-
 tentiā. Philippus aristoteli salutē: filiū mihi genitū scito: q̄ equi-
 dem diis habeo grām/ nō pinde quia nat⁹ est: q̄ pro eo q̄ eū na-
 sci p̄tigūt tēporibus vite tue. Spero etenī fore vt educatus erudi-

Nathan.
Sadoch.

Sacerdotes
q̄les eē debent

Ptholomeus

In lib. noctiū
acticarū q̄ fuit
Agellij.

Policratici de Curialiū nugis.

- tusq; a te dignus existat / & nobis / & rerū istarū susceptione. Romanos imperatores / aut duces / dū eorū res publica viguit: illiteratos extitisse non memini. Et nescio quō contigit q̄ ex quo in p̄ncipibus virtus laqueat litterarū / armate quoq; militie ifirmata est manus: & ipsius principatus quasi precisa radix. Nec minimum cū sine sapiētia / nullus stare aut esse valeat p̄ncipat⁹: q̄a sapiētia dei dixit. Sine me nihil potestis facere. Socrates apollinis oraculo sapiētissim⁹ iudicatus est: & qui sine p̄dictione septē illos q̄ dicti sūt sapiētes icōpabiliter antecessit / nō in opiniōe sapiētie: s; virtute. Tūc demū res publicas fore beatas asseruit: si eas philosophi regerent / aut rectores earū studere sapientie contigisset.
- Socrates sapiētissimus.** Et si tibi socratis videtur cōtēnēda auctoritas. Per me (inquit) sapiētia / reges regnant: & conditores legū iusta decernūt: p̄ me p̄ncipes imperāt & potētes decernūt iustitiā. Ego diligētes me diligo / & qui mane vigilant ad me iuenient me. Mecū sunt diuitie / & gloria opes superbe: & iustitia. Melior est fructus me⁹ auro & lapide precioso genimina mea argēto electo. In viis iustitie abulo / ī medio semitarū iudicii: vt ditem diligētes me / & thesauros illorū repleā. Itē meū est consiliū & equitas / mea est prudētia / mea est fortitudo. Et alibi. Accipite disciplinā: & non pecuniā: doctrinā magis q̄ aurū eligite. Melior est enī sapiētia cūctis opibus preciosissimis / & omne desiderabile ei nō pōt cōparari. Cū gētes nihil sine nutu numinū crederēt faciendū / vnum tamen quasi deū deorū & omniū principem excolebant. s. sapiētiam: eo q̄ ipsa oībus preest. Vnde & philosophi veteres imaginem sapientie pre foribus omniū templorū pingi: & hec v̄ba scribere debere censuerūt. Vltus me genuit / peperit memoria: sophiā me vocant graii: vos sapientiā. Et hec itē. ego odi hoīes stultos / & ignaua opa: & philosophicas snias. Et quidē elegant illi ista finxerūt licet veritatē ip̄am plene non nouerūt ad eā tamen aliquatenus accedentes / dū sapiētiā oīm que recte fiūt / ducem ac p̄ncipem arbitrant: cū & ip̄a veraciter gloriatur q̄ in oī gente & populo a principio primatū tenuit / superbiorū & sublimiū colla pp̄ria virtute calcans. Salomō quoq; se / eā sup salutē / & oīa pulchra dilexisse fatef: & ad ip̄z cū ea bona oīa accessisse.
- Philosophorū veterū v̄ba q̄ ad statuā sapiētie scribi censuerunt.** ¶ Q̄ timorē dei docere debet / & hūilis esse / & sic sentire humilitatem q̄ auctoritas publica non minuat: & q̄ preceptorū alia mobilia / alia immobilia. Capitulu. VII
- Deutero. xvij.** ¶ Eqtur vt discat timere dominū deū suū / & custodire v̄ba eius que in lege precepta sunt. Causā legitime ob-

serrationis lex ip̄a subiungit. Vt discat (inq̄t) Diligēs nāq̄ le-
 ctor legis discipulus est/nō magister. Nec ad sensum suū capti-
 uatam retorquet legē: sed menti eius & integritati sensus suos
 accōmodat. Sed discipulus iste quid discit? Vtiq̄ timere dñm
 deū suū. Recte quidem/ eo q̄ sapiētia parit/ & firmat p̄cipatū.
 At qui initiū sapiētie timor dñi. Qui ergo timoris non initiū
 gradu/frustra ad legitimi principatus culmē aspirat. Legitti-
 mi in quā/ quia de quibusdā dū alleuant deiectis & miserius de-
 uiciēdis/ scriptum est. Isti regnauerunt & nō ex me: p̄cipes ex-
 titerunt/ & ego ignorauī. & alibi. Tenētes legē nescierūt sapien-
 tiam. Timeat ergo princeps dñm & se p̄p̄ta humilitate men-
 tis/ & pia exhibitione operis seruū profiteatur. Dñs etenī/ seruī
 dñs est. Seruū itaq̄ dño p̄iceps: dum conferuis suis subditis. s.
 fideliter seruit. Sed & dñm deū esse agnoscat/ cui non pl̄ timor-
 ris ex maiestate/ q̄ amoris ex pietate exhibendū est. Pater etēi
 est & cui nulla creatura/ ip̄ius faciente merito/ negare pōt dile-
 ctionis affectū. Si ego (inquit) domin⁹ sum/ vbi est timor me⁹?
 Si pater sum: vbi est amor me⁹. Verba quoq̄ legis custodiēda
 sūt q̄ ex primo timoris gradu quadā quasi virtutū scala felici pro-
 cedit ascensu. Dilectio (inq̄t) illius/ custodia legū est: quia oīs sa-
 piētia timor dñi. Porro qui timet deū faciet bona/ & qui conti-
 nēs est iustitie app̄hendet illā/ & obuiabit illi quasi mater hono-
 rificata. Sed que v̄ba tanta diligētia custodiet? Vtiq̄ que prece-
 pta sunt in lege/ vt apud iudicem iota vel apex legis nō cadat in
 terrā: q̄ nō ille p̄p̄is vel manibus subiectorū excipiat. Sūt autē
 p̄cepta quedā p̄petuā habentia necessitatē. Apud oēs gēs legit-
 tima: & que oīno impune solui nō possunt. Ante legē: sub lege.
 sub gratia: omēs lex vna constringit. Qd̄ tibi nō vis fieri alii ne
 feceris/ & quod tibi vis fieri faciendū/ hoc facias aliis. Procedāt
 nunc dealbatores potentiū/ susurrēt/ aut si hoc parū est publice
 preconentur p̄ncipem nō esse legi subiectū: sed qd̄ ei placet non
 modo in iure fm̄ formam equitatis cōdēdo: sed qualitercūq̄/ le-
 gis habere vigorē. Regem quem legis nexibus subtrahūt si vo-
 lunt & audent ex legem faciant/ ego nō modo his renitētibus:
 sed mundo reclamāte/ ipsos hac lege teneri confirmo. In quo
 enim (inquit qui nec fallit nec fallitur) iudicio iudicaueritis/ iu-
 dicabimini. Et certe iudicium grauissimum in his qui presūt
 fiet eo q̄ mēsura bona: p̄ferta/ coagitata: et supeffluēs reddet in
 sinus eorū. Nec tñ dispensationē legis subtraho manib⁹ ptātū:
 s; p̄petuā p̄ceptionē aut p̄hibitionē hñtia/ libito eorū nequaq̄ ar-

Prouer. i. r. ix.
 Et Eccl. i. j.

Osee. vii.
 Hiere. ii.

Malach. i.
 Ibidem.

Sapiētie. vii.
 Eccl. xix.
 Eccl. xv.

j. dist. in p̄n de
 cre.
 ix. dist. iustfi et
 insti. de iure
 na. gen. r. ciuis
 li. §. qd̄ p̄ncipis
 pum.

Matth. vii.
 Sapiētie. vii.
 Luce. vi.

Legis dispens-
 satio.

Polícratici de Curialiū nugis.

Deutero. xvij.

**Jacobi. iij.
i. Petri. v.
ps. xxxv.**

Luce. xiiij.

Tarquinius.

**Abiectio vt
tanda.**

**ff. de offi. pñ.
l. obseruandū.
in pñ. vsq; ibi.
venereť ergo.**

**Taurus phi-
losophus.
Inter filium/
magistratū / &
patrē priuatū
qualiter sit fa-
ciendum.**

bitrot supponenda. In his itaq; dūtaxat que mobilia sunt / dispē-
satio verborū admittitur / ita tñ vt cōpensatione honestatis aut
utilitatis / mēs legis integra conseruetur. Nec eleuet (inqt) cor
eius in superbiā super fratres suos. Qd p̄cipue necessariū est / se-
pius replicat / eo q̄ hūilitas nunq̄ satis cōmendata videtur prin-
cipibus: & difficillimū est vt gradus honoris tumorē non pariat
in aīo imprudētis. Supbis utiq; resistit deus: & hūilibus dat gra-
tiam. Proinde ergo rex oret ne veniat ei pes supbie / quia in eo
cecidērūt qui opantur iniquitatem expulsi sunt / nec potuerūt sta-
re. Nō itaq; superbiat sup fratres: sed cū fratrū memierit / frater-
nū subiectis omnibus impendat affectum. Et quidē prudenter:
humilitatē / cū discretionē & charitate / idicūt p̄ncipib⁹: quia sine
istis omnino subsistere nō pōt principatus. Quisquis ergo gra-
dum proprie celsitudinis amat: humilitatis cultū in moribus di-
ligētissime teneat. Nā qui ab humilitatis opib⁹ recedit / a digni-
tatis sue fastigio tumoris pondere cadit. Obtinet enī perpetuo /
quia qui se humiliat exaltabitur: & vice versa qui se exaltat de-
primeť. Regē romanorū nouissimū tarquiniū / fecit esse supbia:
& ei ab hūilitate magis necessarios substituit magistratus. De
niq; quē superborū legisti regnare diutius? Eorū nāq; qui per su-
perbiā ceciderūt / hystoria copiosa est. Nec tamen eateus su-
perbiā vitet vt incidat in contēptū / quia sicut elatio ita et abie-
ctio declinanda est. Vñ & in iure romano cautū est / vt q̄ ius red-
dit se quidē in adeundo faciliē prebeat: cōtēni tamen nō patiat.
Mandatis quoq; adiicitur ne presides puinciarū in vltiorem
familiaritatē puinciales admittāt / eo q̄ ex conuersatione eq̄-
li contēptio nascitur dignitatis. Veneretur ergo in publico po-
puli maiestātē: & apud se priuate conditionis statū pariter me-
tiatur. Hoc ipsū antiquis philosophorum documentis faciendū
agnosce. Ad philosophū taurū / athenas visendi cognoscendiq;
eius gratia venerunt pariter crete puincie preses / & pater eius
sed priuatus. Taurus veniētib⁹ placide assurrexit / reseditq; post
mutuā salutationē. Allata est mox vna sella que in prōptu erat:
& dū alie promebantur apposita est. Inuitant ergo taurus pa-
trem presidis vt federet. At ille. Sedeat hic potius qui romani
populi magistratus est. Absq; preiudicio (inquit) taurus / tu in-
terea sede dū cōspicim⁹ q̄rimusq; qd cōueniat. te ne poti⁹ sedere
qui pater es / an filiū qui gerit romani populi magistratū? Cum
pater assedisset appositūq; eēt aliud filio: super eadem re: tauris
his qui cōuenerant verbum fecit cum sūma boni: equi: honorū

atq; officiorum ppenfatione. Eorū verborū sentētia hec hec fuit *Tauri philoso*
 In publicis locis atq; muneribus: patrū iura: causa filiorū qui in *phi verba.*
 magistratu aut potestatibus sunt collata: interquiescere paulu-
 lū & cōuenire: sed cum extra rēpublicam in domestica re & vita
 sedeatur: ambuletur: in cōuuiuo quoq; discūbatur familiari: tūc
 iter filiū magistratū: & patrē priuatū/publicos honores cessare:
 naturales & genuos exoriri. Hec ergo inquit taur⁹ q̄ ad me ve-
 nist⁹: q̄ nūc loqmur q̄ de officiis disertam⁹ puata actio est. Itaq;
 tu pater vtere his honorib⁹ p̄us: quib⁹ quoq; domi vestre te vt
 priorū decet. Hec ergo generaliter mgratibus psuadenda arbi-
 tror: vt in splendore publice dignitatis memores sint p̄pe cōdi-
 tionis: & sic attendant pprie conditionis statū: vt nō deueniēt
 publice dignitatis gradū: sic collati sibi honoris integritatē ser-
 uēt vt aliorū nō minuāt dignitatē: & sic puata quisq; polleat di-
 gnitate: vt nō fiat iniuria publice potestati.

C De moderatione iustitie & clementie principis que debent
 in eo ad vtilitatem reipublice cōtemperari. Ca. VIII.

Nbtineat ergo in principe qd̄ debet in oibus obtinere
 Nemo que sua sunt querat: sed que aliorū. verūtamē *Ad philip. ii*
 ipfius affectionis modus: quo charitatis brachiis: sub
 iectos vt fratres amplexatur moderatiōis limitibus
 clauditur: sic etenī fratres diligit: q̄ errores eorū medicinalit̄ cor-
 rigit: sic in eis carnem agnoscit & sanguinē: vt ea spūs subiiciat
 ditioni. Medicorū vtiq; consuetudo est vt morbos quos fomen- *Medici non*
 tis & leuioribus medicinis curare nequeunt: grauioribus adhi- *vtunt grauib⁹*
 bitis: igne puta vel ferro curent. Nec vnq̄ vtuntur grauibus: nisi *nisi cum leuis*
 cū leuū beneficio desiderata sanitas desperatur. Sic et potestas *nō psunt.*
 cū inferiorū vitia mansueta manu curare non sufficit: penarum
 acrimoniā dolēs recte vulneribus infundit: & pia crudelitate se-
 uit in malos dum bonorū icolumitas procuratur. Sed quis sine
 dolore: proprii corporis mēbra valuit āputare? Dolet ergo cū
 exigētib⁹ culpis vindicta exposcitur ea tū peragit in vita dex-
 tera. Sinistram nāq; non habet princeps: & in cruciatu mēbroꝝ
 corporis cuius ip̄e caput est: legi tristis & gemēs famulat. Phi-
 lippus cū audisset phificiā quendā bonū pugnatorē alienatū aio *phificia bo-*
 ei fore inimicū eo q̄ tres filias inops vix aleret: nec a rege adiu- *nus pugnator*
 uaretur: monētibus amicis vt eū caueret: qd̄ (inqt) philippus si *fuit.*
 haberē ptem corporis egrā: abscinderē ne poti⁹ q̄ curarē? Deīde
 familiariter secreto illicitū phificiā: accepta difficultate necessi-

Polícrátici de Curialiū nugis.

tatū domesticarū/pecūia sufficiēter instruxit:& meliorē fidelio
reſq̄ habuit q̄ fuerit atēq̄ crederetur offensus. Vt enī ait lucius.
Principē senē moribus esse oportet:& qui moderatiora sequat̄
cōsilia:& vicē gerere medicorū:qui morbos curāt nūc exinanī-
tione in repletis nunc refectioe in vacuis:& dolorē sedāt/nunc
cauterio nūc fomētis. Preterea fit in verbo affabilis: munificus
in bñficiis:& integre auctoritatis:seruet in morib⁹ dignitatem
famā nāq̄ benignitatis/cōciliat sermo bon⁹:& lingua gratiosa:
amorem fidelissimū & constantissimū etiā a durioribus extor-
quent beneficia:& quē fecere fouēt & solidant:& morū dignita-
ti debetur reuerentia subditorū. Egregie quidā traianus gētiliū
optimus augustorū:arguētibus eū amicis q̄ in oēs nimīū & vl-
tra q̄ impatorē deceat ratiōis esset:respondit se talē velle impa-
torē esse priuatis:quales imperatores sibi esse priuatus optasset
Vnde & relatu plinii secundi amonitus: qui tunc inter ceteros
iudices psecutor ecclesie destinat⁹ erat:a nece martyriū persecu-
tionis gladiū reuocans:edictū tēperauit. Et forte cum fidelibus
egisset mitius nisi decessorū suorū legibus & exēplis & prudētis-
um vt putabatur consilio & auctoritate iudicium ad delēdā se-
ctam hominū opinione publica supsticiosam & vere religionis
inimicā inuitaret. Nec tñ vsq̄quaq̄ cōmendo iustitiā hoīs qui
xpm ignorabat:s; culpā ipius extenuo qui aliorū excedebat im-
pulsu:& ad bñficiū miserendūq; pprie pietatis agebatur instin-
ctu:natura clemēs in omēs:austerus in paucos:quibus pccere ne-
phas esset:adeo vt totius imperii sui curriculo nisi vn⁹ dān atus
sit senatori:nobiliū ve vrbs:licet inueniantur plurimi in ipsum
grauius deliquisse. Hic autē a senatu dānatus est ignorāte traia-
no. Dicebat enī insanū eē eū qui oculos si habeat lippietes eos
malit effodere q̄ curare. Aiebat & vngues si acriores fuerūt re-
secandos esse non auellendos. Si enī cytharedus aliiq; fidicines
multa diligētia pcurant quō oberrantis corde cōpescant vitium
& eandē aliis vnanimē reddāt:faciātq; dulcissimā dissidentium
consonātiā:cordis nō ruptis sed tensis pportionalit̄ vl̄ remissis/
q̄nta sollicitudinē oportet principē moderari:nūc rigore iustitie:
nūc remissione clemētie:vt subditos faciat quasi vnanimes esse
in domo/& quasi discordantiū in ministeriū pacis et charitatis
opibus vnā faciat pfectā & maximā armoniā. Hoc autē certum
est quia tutius ē cordas remitti intensius q̄ ptendi. Remissarū
nāq; intensio artificis pitia conualescit:& debitā soni reddit gra-
tiā:sed que semel rupta est/nullo artificio reparat. Profecto si

De traiano et
laudib⁹ eius.

Comparatio
pulchra de ci-
tharedo.

sonus exigitur quem non habent: frustra tenduntur: & sepe citius venit ad nullum q̄ ad sonum: scilicet qui nimis exigitur. Ait ethicus. Est piger ad penas princeps/ad p̄mia velox. Quiq̄ dolet quotiens cogitur esse ferox. Alterum namq̄ iustitie: alterum pietatis est: que adeo principi necessaria sunt vt quisquis sine illis non modo p̄cipatum sed quemlibet magistratum vendicat: frustra seipsum irrideat: sed & aliorum in se prouocat risū contemptum & odiū. Mīa (ingt) & v̄itas non te deserāt: circūda eas gutturi tuo & scribe eas ī tabulis cordis tui: & iuenies gratiā & disciplinā bonā corā deo & hoibus. Gratia nāq̄ debet mīe: iustitie disciplina. Vtiq̄ gratia & amor subiectorū quā diuina p̄ducit grā: instrumentū optimū est oīm gerendorū. S3 & amor sine disciplina nō proficit: quia cessate iustitie stimulo: populus se in illicita resoluit. Meditatur ergo iugiter sapientiā: & de ea sic iustitiā opatur q̄ lex demētie semp est in lingua ei⁹: & sic demētia tēperat vigore iustitie: q̄ lingua eius iudiciū loquitur. Officio nāq̄ eius iustitia in iudiciū vertitur: ea quidē necessitate: vt vacare nō liceat quin seipsum sibi collato destituat honore. Honor etenū regis iudiciū diligit: & delinquentium culpas tranquilla mētis moderatiōe cōpescit. De magistratuū moderatiōe libri fertur scripsisse plutarchus qui inscribit archigramatō: & magistratū sue vrbis ad patiētia: & iustitie cultū/ v̄bis inscripsisse dicit & exēplis. Hic autē seruū habebat hominē neq̄ & cōtumacē: sed liberalib⁹ disciplinis eruditū egregie: & exercitatus satis in disputationib⁹ philosophicis. Contigit vt ob nescio quā noxam ei tunica detrahi cediq̄ iuberet plutarch⁹: loro cepat verberari duriuscule. Cū tamē vificiare culpā dicens: se nihil egisse mali: nihil sceleris admisisse: & obloq̄bat se multis demeruisse obsequiis vt vapularet. Postremo cū non p̄ficeret: vociferari cepit: & iter vapulādū iā nō q̄rimonias & gemit⁹ eiulatusq̄: s3 v̄ba seua & obiurgatoria ioculabat: nec ita se habere plutarchū vt philosophū deceret: irasci turpe esse ei p̄sertim q̄ de malo ire sepi⁹ discertauerat/ libruq̄ pulcherrimū scripserat de patientia. Adiciebat eē p̄brosū q̄ doctrinā suā morib⁹ ipugnabat: eo q̄ a mētis itegritate plapsus: effusus & prouolut⁹ in irā: plurimis plagis mulcicaret innoxium. Ad hec plutarchus/ lente quidē: et leniter & summa cum grauitate. Nūqd q̄ vapulas tibi irasci videor⁹: est ne ira mea si a me debitū recip⁹: ex vultu ne meo an ex voce/ an ex colore/ an ēt ex v̄bis ira me corruptū itelligis aut cor reptū: mihi qdē neq̄ oculi opior truces sūt: neq̄ os turbidū: neq̄

Prouerb. iij.

Prouerb. xj.

De plutarcho q̄ fecit librum archigramaton ⁊ ei⁹ moderatiōe discipline.

Plutarch⁹ libru scripsit de patientia.

Polícratici de Curialiū nugis.

imaniter clamo. neq; in spumā ruborēq; feruesco: neq; pudenda dico aut penitēda: neq; oīno trepido ira/aut gestio. Hec oīa q; pe (si nescis) signa irarū esse solēt. Et simul ad eū q; cedebat conuersus. Interī (inquit) dū ego atq; hic disputamus: tu hec age: & sine iracundia mea retūde feruēte contumaciā/ & iniquū magis penitere doceas q; iurgare. Sic plutarch⁹. In quo non nihil eruditionis relictum est omnibus qui in sublimitate sunt.

¶ Quid sit declinare ad dexteram vel sinistram quod p̄iceps prohibetur. Capitulum. IX.

Deutero. xvij.

Sequitur. Neq; declinet in partem dexterā vel sinistrā Ad dexterā declinare ē virtutib⁹ ipis vehemēter insistere: ad dexterā declinare ē: in virtutis opibus: q; in modo consistit: modū excedere. Oīs hōvehemētia salutis inimica est: & excessus oīs in culpa: bonarūq; rerū p̄suetudo nimia pessima est. Vñ ethicus. Insani sapiēs nomen feret: equus iniq;. Ultra q; satis est/ virtutū si petat ipam. Et philosoph⁹. Caue qd ē nimīū: quia si hec ipsa cautela modestiā deserit: eo ipō a tramite virtutis incaute recedit. Salomon quoq;. Noli (īquit) nimis eē iustus. Quid ergo nimīū prodest si regina virtutum iustitia: in sui nimietate obest? Alibi quoq;. Nimia hūilitas maxima p̄s superbie est. Ad sinistrā declinare est per abrupta vitiorū a via virtutū deuiare. Item. deflectitur ad sinistrā: qui in subiectionū culpis nimis p̄uus est ad vindictā: & ad dexteram gressū torquet q; delinquentib⁹ ex mansuetudine nimis indulget. Iter aut vtrūq; deuium est: sed qd ad sinistram vergit perniciosius est.

Nimietas in oī re fugiēda: Eccliaestes. vij

Deutero. xvij. Iustitie vtilitas.

¶ Quid vtilitatis de cultu iustitie p̄ncipes p̄sequant. Ca. X. **S**ed legitime huius obseruantie: quēnā erit vtilitas? Eā vtiq; p̄pheticus s̄mo protinus subdit. Ait enī. Vt lōgo tēpore regnet ipse & filius eius super israel. Ecce quēnā tāte difficultatis: futura sit merces: dum regna paterna: filiis longo tempore protelantur. De virtute nāq; parētū protenditur successio filiorū: & succedētium felicitas ex decedētium iniquitate preciditur. Nā spiritus sancti certū est testimoniū: quia iniusti disperibunt simul: & reliquie impiorū interibunt. Salus aut iustorū a dño est qui proteggit eos in tēpore tribulationis. Sed cū eternitas totius tēporis quātacūq; sit p̄ minutissima momenta deficiat: & in eo toto non nisi ad modum breue momentum subsistat: quid in eo poterit esse longum: cur ea omnia si colligantur in vnum vere eternitati collata: nec p̄cti quidē locū obtineant eo q; finitorū ad īfinita oīno nulla est cōparatio.

ps. xxxvj.

Finitorum ad infinita nulla cōparatio.

tio? Certe centri ad periferiā vel circūferētiā: & si exigua aliqua tamen (vt plurib⁹ placet) proportio est. Eternitatis & temporis nulla. Quid ergo longū erit in eo quod totū breue est. aut que beatitudo temporis/ anime videbitur diuturna/ si ea fidelis & perpetua anima/ est quantolibet emenso tempore caritura? Sed ego in loco isto vt tamen sine preiudicio sententie sanioris dictum intelligatur: longi tēporis regnū dici arbitror/ ipius anime indeficiētis etatē q̄ pro bene āministrato regno/ eterne beatitudinis gloria coronabit. Cum enim certum sit q̄ deus remunerabit opera singulorum et omnium ī misericordia vberi/ vel iustitia pleniori/ quos lumine clariori respiciet/ q̄ illos qui oēs ad iustitiā exercent/ vel secū traxerunt ad mortē? Sicut ergo potentes potenter tormenta patiētur/ sic & iustitie premiis fruuntur plenius/ si recte exercuerint potentatū: & tantū in futuro p̄ subditis habebunt gloriam/ quanta virtute eos in magna deliquēdi licentia/ precesserūt. Potuit enim (inquit) trāsgredi & nō est trāsgressus/ facere mala et nō fecit/ ideo stabilita sunt bona illi⁹ in dño. ¶ Ad iustitiam nāq; principibus reputatur etiā cū temperant ab iniuriis: & facultas delinquendi est eis materia meritorū. Declinare a malo in eis magnū est/ etiā si magna bona nō faciūt: dum tamen subditos indulgētia malorū non perimant. Nōne magnū est q̄ beatitudinis quam habere videntur/ eis si recte egerint/ pmittitur continuatio? Impossibile dicunt qdaz & hic florere cum mundo: & in eternū gaudere cū xp̄o/ & sentētia quidē n̄a est/ si inter mundi flores reputes lenocinia vitiorū. At qui et reges florere possunt: & mundialiū florū dulcissimos & vtilissimos in eternum carpere fructus. Quid autem beati⁹ est q̄ si de diuitiis ad diuitias/ de delitiis ad delitias: de gloria ad gloriam/ principes transferantur de temporalibus ad eterna? ¶ Que sit alia merces principum. Capitulum. XI.

Mectamē q̄ littere prima facies pmittit excludo que & longi temporis regnum promittit patrib⁹ & eiusdem successionem protendit ad filios: qui sicut tēporalis regni/ ita erunt & eterne beatitudinis successores. Scio enī quia lex carnali populo loquebatur qui cor adhuc habens lapideum/ incircumcillus mente non carne: vitā ex magna parte nesciebat eternam/ magnificiens si ei bona terre darentur vel pmitterētur in cibum. Carnaliter itaq; sapienti facta est pmissio carnis/ & ei pmissa est diuturnitas temporis/ q̄ non dū spem conceperat eterne beatitudinis/ & tēporale in successio

Periferia est
linea vt p̄ct⁹

Sapiētie. vj. z
cōcor. supra li.
e. ca. vj.

Ecc̄i. xxxj.

Polícratici de Curialiū nugis.

nem filiorū protenditur regnū: illis qui nondum querebant eter-
 num. Patri ergo temporaliter succedit filius si iustitiam patris
 imitatur. Aufer (iqui t salomon) impietatem de vultu regis/ &
 firmabitur iustitia thronus eius. Si enim a vultu id est a volun-
 tate recedit impietas/ toti⁹ regni opera/ & ga equitatis & cultu
 iustitie dirigūtur. Vnde illud. Rex q sedet in solio iudicii/ diffi-
 pat omne malū intuitu suo/ Ecce quanto priuilegio gaudeāt pñ
 cipes: quibus vt de eterna beatitudine taceam: ppetuatur regni
 gloria: etiam in carne & sanguine suo. Gloriatu dominus se vi-
 rum inuenisse fm cor suum: & cū eum in regni apicem postmo-
 dum sublimasset: succedentiū sibi filiorū curriculo/ regnū ei ppe-
 tuū pollicetur. De fructu ventris tui (inquit) ponā super sedē tu-
 am. Si custodierint filii tui mandata mea que iam dedi: & testi-
 monia mea que per me vel vicarios meos docebo illos: et ipi &
 filii eoz; sedebunt super sedē tuam. Et ponam in seculum securi-
 li sedem eius: & thronū eius sicut dies celi. Si autē dereliquerit
 filii ei⁹ legē meā: & in iudiciis meis nō ābulauerint. Si iusticias
 meas pphanauerint: & mādata mea nō custodierit: visitabo in
 virga iniq̄tates eorum: vt translato regno de gente in gentem:
 & deletis his heredibus qui fm carnem esse videntur in semine
 transferatur successio ad illos qui fidei & iustitie inueniūtur
 heredes. In eoq; promissionis subsistit v̄itas: & rata pmanent q̄
 ex ore altissimi pcesserunt: q̄ iustis regibus: successione fideliz;
 semē pmanet in eternū. Hoc aut vt ad pñs de xp̄o qui factus ex
 semine dauid fm carnē rex regū est: & dñs dñantiū: nulla sit mē-
 tio/ etiam fm litteram ppetuo arbitror obtinere: vt succedāt pa-
 rentib⁹ filii si eos in mādati dñi fideliter fuerint imitati. A deo
 quidem vt si hominib⁹ recte dispositis & in eo manentibus: nul-
 la videatur esse sollicitudo vel officii presidētis. constat his qui
 semel pncipem admiserunt de semine illius successorem nō de
 futurū: & si nō ob aliud vel ad conseruandā sanguinis claritatē.
 Qd & hystoriarū liquet exemplis. Fertur enī q̄ cū magn⁹ alex-
 xander vltimū litus oceani plusstrasset: bragmanorū insulā de-
 bellare parabat. Ad quē illi in his v̄bis epistolā miserunt. Audi-
 uimus inuictissime rex prelia tua et felicitatē victoriae vbiq; sub-
 secutam. Sed quid erit hoī fatis: cui totus nō sufficit orbis? Di-
 uicias non habemus quarum cupiditate nos debeas expugna-
 re. omniū bona oībus cōia sunt: esca est nobis pro diuitiis: p cul-
 tibus & aurovilis & rara vestis. Femine autē nostre non ornā-
 tur vt placeant: quē quidē ornāmētorum cultum poti⁹ oneri de-

Prover. xxv.

Proverb. xx.

1. Regū. xiiij.

ps. cxxxj.

*Qd sequitur
 habet in. ps.
 lxxxviii. vsq;
 ibi: in v̄ga ini-
 qtates eorum.*

*Bragmanorū
 vita: et qualis
 ter cū alexan-
 dro fecerint.*

putant q̄ decori. Etenim nesciunt in augenda pulchritudine pl⁹ affectare q̄ q̄ nate sunt. Antra nobis duplicem vsū p̄stant te-
gumentum in vita: in morte sepulturā. Regem habemus non
pro iustitia: sed pro nobilitate conseruanda. Quē enī locum ha-
beret vindicta vbi nulla fit iniustitia? His verbis motus alexā-
der nullam ratus victoriā si eorum pacem perpetuam turbaret
in quiete sua dimisit. Et forte si eos bello fuisset aggressus mini-
me preualuisset aduersus innocētes: eo q̄ innocētia nō facile su-
perat: & vitas suis viribus constans de malicia quātūuis arma
ta triūphat. Sed quia nichil est qd̄ magis desiderēt hoīes q̄ vt in
bonis suis habeant filios successores. vt qui ppriam ex conditio-
ne p̄uidēt mortem: in ppagine carnis sue p̄petuent vitā. Hoc
p̄ncipibus est p̄missum. vñ maxime possunt ad cultū iustitie in-
uitari. Contingit enī eos qui de seipsis securi sunt / de statu filio-
rum iugiter esse sollicitos. In eoq̄ nimīū charitatis ordo suatur:
q̄ amorem qui patrie parentibus precipue debebatur pater trāf-
fundit in filios: dū filialis affectus paterni pectoris cellā sol⁹ ex-
haurit. Condigna quoq̄ vice respondent parentibus filii eundē
suis imptientes affectum quo a parētibus accepti sunt. licet aliū
ordinē exigat charitas ordinata quē poetarum doctissimus pru-
denter expressit. Senem nāq̄ anchisem euerfa troia in humer⁹
pii filii collocauit: parentis enee dexterā dedit aschanio: & mari-
to cōiūx: creusa cohesit. añcedentiū p̄ muliebri ifirmitate legēs
vestigia. Cōpatriotis omnibus ducem dedit: virū armis & pie-
tate p̄signem. Alas enim dux esset inutilis cum sine virib⁹ re-
gna acquiri non valeant: aut sine iustitia retineri. Nūc verovni-
ca omniū sollicitudo est liberos qualescūq̄ sint diuitiis & hono-
ribus potius q̄ virtutibus insignire: negligitur etenim q̄ on⁹ rei
publice imponatur. Expulso superbo tarquinio qui regnauit in
vrbe nouissim⁹: cum brutus primus consul liberos suos de reuo-
candis in vrbe regibus agere cognouisset / eos p̄traxit in forū:
& in media concione virgis cesos tandem securi percuti iussit.
vt plane publicus parens in locum liberorum videretur popu-
lum adoptasse. Ego quidem & si parricidiū perhorrescā: cōsulis
nō possum nō approbare fidē: q̄ maluit salutē liberorū suorū peri-
ditari q̄ populi. Recte ne fecerit iudicēt sapiētes. Ego enī cāpū
istū oratorib⁹ late patere cognoui: & in eo declamatores in an-
cipiti materia sepi⁹ desudasse: dū in absolute parricidii fides
laborat / & parricidalis ipietas in meritū fidei conat̄ extinguere.
Q̄ si me ad sententiā vrgeſ respondeo qd̄ in causa smimēſi ario-

Innocētia nō
facile superat.

Parentes de
filijs qd̄ faces
re debeant. s.
bñ. et qd̄ faci-
unt nō xtuole

Aliud exēplū.

Aliud exēplū

Superb⁹ tar-
quinus.

Polícraticí de Curialiū nugis.

pagitas: guebello dolobelle/inuenio respōdisse. Ad quem prouinciam aziam proconsulari imperio obtinentem mulier smimentis adducta est: confitens se maritū & filiū datis clā venenis occidisse: eo q̄ illi filium eius ex altero matrimonio optimū & innocentissimū iuuenē exceptum ifidiis nequiter occidissent: sibi licitum esse asserens ex indulgentia legū: et ius ignorare / & suā & suorū & totius reipublice tam atrocē iniuriam vindicare. Ius extra causam erat cum de facto constaret & de iure quereretur. Cū ergo dolobella rem in consiliū deduxisset: non fuit qui i causa vt putabatur ancipiti manifestū veneficiū & parricidiū audeat absolueret: vel vindictam que in impios & parridas processerat cōdemnare. Rem itaq; ad ariopagitas atheniensium tanq; ad iudices grauiores exercitatoresq; reiecit. At illi causa cognita actores & ream mulierem centesimo anno abesse iusserunt. Sic autem neq; veneficiū quod de lege non licuit absolutum est: neq; nocens punita mulier / an ex sentētia multorū venia poterat indulgeri. Hoc ita fuisse nonus liber memorabilium dictorū vel factorū valerii maximi docet. Ceterum et brutū & mulierē deliquisse consentiā facile: eo q̄ excesserit medicina modum: nimirūq; secuta est: qua morbi duxere manū. Et licz magna fuerit crimina: prestantius fuerat eadē / sine punientis crimine vindicari. vñ & ifelicitatis testimoniū bruto phibet etiā poeta laudator. At enī. vi. Ægil. Natosq; pater noua bella mouētes Ad penam pulchra p libertate vocabat. Infelix vtcūq; ferēt ea fata minores At infortuniū parricidii sic versu sequenti excusat: vt inanis glorie arguat veritatē dicens. Vincet amor patrie: laudūq; immensa cupido. Sed ne quis amodo brutū imites: populū liberis preferens: frustra sollicitaberis: cum vel vitia liberorū saluti reipublice pferantur: licet certum sit q̄ salutem populi liberis omnibus oporteat anteferri. In libro regnorū arguitur saul q̄ cū voto facto de ieiunio diurno sub discriminē illius q̄ ante noctem contra votū sumeret cibū: ionathas filius eius mel quod ceptro id est hasta tetigerat p̄gustasset: paterno motus affectu: contra religionis votum / peccit filio / cuius preuaricatione populus israel ea die visus est cornuisse. Hely quoq; licet sanctus in se fuisse legatur: quia filiorum peccit vitiiis auersa sella fractis cernicib; corruens expirauit. Vt de ceteris taceam quantum queso publicam hominū dilexit & quesuit salutez / qui proprio filio suo nō pepercit: sed pro nobis omnibus tradidit illū: vt que merueramus vincla / flagellū / crucem sustineret immunis innocēs mors

Ter^o lucani.

Virgil. in. vj. eneid.

i. Regū. xiiij.

i. Reg. iij. 7. x.

Ad Rom. viij

te turpissima condēnatus. Regū scrutare hystoriam / ad hoc pē-
 titū regem a deo iuenies / vt prederet faciē populi / & preliare-
 tur bella eorum / & ad similitudinē gentiū toti⁹ populi onera su-
 stineret. Qui tamen non fuerat necessarius nisi & israel preua-
 ricatus esset in similitudinem gētium / nisi deo rege sibi non vi-
 deretur esse contentus. Si enī per se iustitiam coluisset: si in mā-
 datis domini fideliter ambulasset: pro nihilo humiliaret de⁹ ho-
 stes eorum: & super tribulantes eos mitteret manū suam: vt so-
 lito dei auxilio vnus persequeretur mille / & duo fugarēt decem
 milia. Hospitē meū placentinū dixisse recolo / virū vtiq; sangui-
 ne generosū habentē prudentiam mundi huius in timore dñi:
 hoc in ciuitatibus ytalie vsu frequenti celeberrimū esse: qđ dum
 pacē diligūt / & iustitiā colūt / & piuriis abstinent: tante liberta-
 tis & pacis gaudio pfruūtur: qđ nihil oīno est qđ vel in minimo
 quietē eorū concutiat. Cū xō plabūtur ad fraudes: & per varias
 iniustitie semitas scindūtur in semetipsis / statim vel fastū roma-
 nū / vel furorē theutonicū / aliud ve. flagellū inducit dñs sup eos:
 & pmanet manus dñi extēta / donec ipi ab iniqtate p pniām re-
 uertant. Quo solo remedio apud illos oīs cessat tēpestas. Adii-
 ciebat etiā qđ merita populi oēm euacuant pncipatū / aut euz fa-
 ciūt esse mitissimū: cū ecōtrario certū sit / qđ ppter pctā ppli per-
 mittit de⁹ regnare ypocritā: & impossibile eē vt diu regno gau-
 deat: qui in populi hūiliatione & pprio fastigio supbe nimis ex-
 ultat. Sed illius dicebat ptendi principatū: qui apud se de cōsciē-
 tia hūilitatis semp in se angit qđ regnet inuit⁹. Hec mihi placē-
 tinus hospes & vt credo fidei consentaneū est. Tale aliqd inue-
 nitur in scriptis maiorū. Cū enim helius rome pfecturā splendi-
 dius ageret: ex senatore impator creatus est. Qui cū obsecrāte
 senatu / vt filiū cesarē quem habebat augustū appellaret / suffice-
 re (inquit) debet qđ ego ipē iuitus regnaueri cū nō mererer. Pri-
 cipatus enī nō sanguini debet: sed meritis. & inutiliter regnat q
 rex nascit: nō meret: & pculdubio parētis affectū exiit: q panu-
 los suos importabili mole supiecta extiguit. Hoc qđ est suffo-
 care liberos / nō pmouere. Alendi prius sūt & in vtitibus exer-
 cēdi: & cū in eo pferit vt pbetur / illos vtitibus ātecedere qđ de-
 bēt honorib⁹ āteire iuitati ascendāt: & se ciuiū suorū nequaq; sub-
 trahāt votis. Quis enī illos ābigit aliis pferēdos / qui quasi natu-
 rali pbitat (pūlegio āpliati / maiorū titulis inuitant ad vtitem
 & eorūde beneficio future bonitat (aliis faciūt fidē? Hec ille. Et
 qđ ē elegant priuilegiū exp̄ssit principis / cui an ex antiq; munere

s. Regū. viii.
 Causa quare
 popul⁹ iudeo-
 rū petiit regē.

Mos ciuitatū
 Italie.

Cause afflictio-
 nis populorū
 italie.

Job. xxxiiij.

Helius sena-
 tor imperator
 factus.

Politratici de Curialiū nugis.

dei succedūt filii indubitanter nisi iniquitas subuertat pncipatū.

Ex qbus causis transferantur pncipatus regna. Capitu. XII.

Eccī. x.

1. Regū. vlti.

Prover. xxx.

Job. x.

Iniustitia qd est fm stoicos.

Iniuria qd ē.

Contumelia quid est.

Dolus qd est.

Dolus r cōtumelia in quo differunt.

*Dolus aduersat fortitudini
Prudētia reprimit contumeliā.
Tēperātia iniuriā repellit.
Iustitia iniu-*

Elebre est illud sapiētie/quia regnū a gente in gentē transferetur ppter iniustitias & iniurias/& cōtūelias:& diuersos dolos. Nōne vides q̄ breui subuersū sit filiū pmi regis in pplo dei? Saul & ionathas cū ceteris filiis/exigētibus culpis in mōtibus corruerūt vt thron⁹ illi⁹ qui de postfetas elect⁹ est firmaretur. Oīm hystoriarū percurrere seriem/& regum successiones in breui videbis:& quasi in exordio tele/dño pscindēte succisas & quo reges fuerint clariores: eo citius si aduersus deū intumuerint cōculcas semē eorū. Non est sapiētia/nō prudētia:nō est consiliū cōtra dñm. Certe nec fortitudo si ille insurgit: si persequit̄: ad emēdicata sacramētorū suffragia: ad p̄sida munitiōnū frustra decurrit̄: quia non est qui de manu illi⁹ possit eruere. Quis alexādro maior in grecia? Ei tñ nō su⁹ legiē successisse: sed filius saltatricis. Quis cesaree domi⁹ seriē nescit? Rarus eorū: aut nullus filiū reliquit heredē: & om̄s in breui post varia pericula & cedes sui & suorū plurimas: diuersis mortibus & fere ignominiosis quasi in momēto deleti sunt/& descendētes ad inferos: successores habuerunt aut hostes aut ignotos. Quid obsecro tā potētia regna tā cito subuertit & trāstulit? Certe indignatio dei quā in se multiplex iniustitia puocabat. Est aut̄ (vt stoicis placet) iustitia mētis h̄itus que a regiōe morū exterminat eq̄tatē: animā nāq; priuare iustitia/vel expriuatia p̄tacula nominis declaraf. In eo aut̄ maxie p̄stat iustitia/ si non noceas/& ex officio hūanitatē phibeas nocētes. Cū vero nocēs: accedis ad iniuriā: cū nocentes nō impedis: iniustitie famularis. Est aut̄ contumelia qñ tumorē mētis in lesione alteri⁹ manifesta operis sequela comitaf: eoq; iniustitiam sermit: q̄ in euz cui reuerētia pro conditione officii: vel nature consortio debet: insolēter isurgit. Dolus aut̄ est (vt diffinit aq̄ili⁹) cū aliud agit & aliud simulaf. Malus utiq; quotiens fit intentione nocendi. Differt aut̄ plurimū dolus a cōtumelia: qm̄ hic superbe & inmanifesto: ille fraudulenter & quasi ab insidiis nocet. Hec sunt que cum incurrunt: cathedras subuertūt oīm potestati: quia a cōtra riis ppetuatur pncipiū gloria. Dolus nāq; ex timiditatis imaginē infirmitatis notā habet/& fortitudini plurimū aduersatur. Cōtumeliā prudētia reprimit ingeminās iugiter q̄ in terrā & cinerem superbit terra & cinis. Iniuriā tēpantia nō admittit nolens inferre alii quod sibi nollet ab alio irrogari. Et iniustitiā iustitia

excludit: vsq; quaq; faciens alii quod faciendorū vellet ab alio fieri sibi ipsi. He sunt quattuor virtutes quas philosophi cardiales appellant: eo q̄ a primo fonte honestatis quasi primi riuuli emanare credatur: & de se bonorū oīm fluēta ppagare. Hec forte sūt quattuor flumina qui de paradiso deliciarū dei egrediuntur: vt irrigent oēm terrā: quo fructū desiderabilē afferat in tpe suo. Vt inā & ad me de fōte vite (diuinā grām loquor) hui⁹ pleitudinis p̄trāseāt riuuli: ariditat (mee inebriātes terrā: vt succrescēte fructu bonorū operū: saltē declinare valeā iminētis securis ictū que exigētibus culpis meis ad radicē meā quasi ad radicē ifructuose arboris posita est. Quodcūq; lignū secus aquas istas positū est nō arescit. Q̄ d̄ vero v̄ radicis nō humectāt: dissoluitur & aridū perit tanq̄ puluis quē p̄icit vētus a facie terre. Hic quidē nō duces exceptos arbitror: nō potentes: quia regū gloria transferretur: si iniusti iniuriosi cōtumeliosi inuēti fuerint: aut dolosi. Os siquidem domini locutum est. Verūtamen saluo intellectu sapientiorū nō ab re est vt opinor: q̄ noīa vitiorū locutione plurali exposuit: & in ipsa pluralitate diuersitate quandā prudēter inseruit. Ait enim (vt predictū est) quia regnū de gente in gētem transferretur p̄pter iniustitias: & iniurias / & p̄tumelias / & diuersos dolos. Q̄ autem diuersos in fine subiecit: puto cōiter ad oīa referendum: & tā pleno concipiendum intellectu: vt non mō referatur ad diuersas vitiorum species: sed & varias figuras personarum cōplectatur: & modos omnes quibus a quocūq; & hec vitia cōmittunt. Princeps enim tenetur de oībus: & omnium autor esse videtur: quia cum oīa possit corrigere: eorum merito particeps est que noluit emēdare. Cum enim potestas publica sit (vt predixim⁹) omnium vires exhaurit: & ne ī se deficiat / incolumitatē omnium debet procurare mēbrorū. Quot autē in amministrazione principatus extant officia: tot sunt p̄cipalis corporis quasi mēbra. Dum autem singulorū officia in integritate virtutis: & suauitate opinionis conseruat: quandā quasi mēbris sanitatem procurat & decorē. Cum vero ex negligētia aut dissimulatione potestatis circa officia sit virtutis aut fame dispendium: quasi in mēbra eius morbi & macule incurrunt. Nec diu subsistit incolumitas capitis: vbi languor membrorum inualefcit.

stitiā excludit

Genes. ij.

ps. f.

ps. f.

Eccī. x.

¶ Explicit liber quartus.

[ii]